DINAMICA LEXICULUI CROMATIC EMINESCIAN PRIN RAPORTARE LA DICȚIONARE

ROXANA MARIA CREȚU
Universitatea de Vest din Timişoara

Cuvinte cheie: *cromatică, dicționare, Mihai Eminescu, Dumitru Irimia, Tudor Vianu*

INTRODUCERE

Vom începe prin a defini ce înțelegem prin dinamica lexicului cromatic. Prin dinamica lexicului cromatic eminescian înțelegem ocurența lexemelor de sorginte cromatică care activează atât în poezia cât şi în proza lui Mihai Eminescu. Frecvența acestor lexeme în opera eminesciană face posibilă existența unui limbaj cromatic eminescian.

Ileana Oancea definește limbajul ca fiind „forma cea mai înaltă a unei facultăți inerente condiției umane, facultatea de a simboliza, adică de a reprezenta realul printr-un semn.”[1]

Gh. Bulgăr definește stilul ca fiind „ansamblul particularităților de limbaj prin care mesajul devine mai puternic, mai convingător, mai atractiv, dobândind relief, culoare şi însuflețire, el ilustrează aria imaginilor, a sugestiilor menite să retrăim impresiile autorului.”[2]

Plecând de la aceste definiții date de Gh. Bulgăr şi I. Oancea, am putea defini limbajul cromatic eminescian ca fiind ansamblul ocurențelor lexemelor de factură cromatică care activează în opera eminesciană şi prin intermediul cărora textul dobândește contur, viață şi culoare.

Într-un studiu aparținând lui Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, regăsim câteva explicații ale unor termeni cromatici, prin raportare la

[1] Ileana Oancea, *Semiostilitica (unele repere)*, Timişoara, Ed. Excelsior, 1998, p. 70.
[2] Gh. Bulgăr, *Literatura şi limbajul*, Bucureşti, Ed. Vestala, 2002, p. 9.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

creația eminesciană: marmură, stea, întunecime, întunecos, întuneric, negru, negură, umbră; menționarea unor epitete cromatice: *fața mea palidă*, *cununa cea de laur*, *lacul cel verde*, *norii cei albi*, *dumbrava cea verde*, *flamingo cel roşu*, *bolta cea senină*, *ochii lui cei negri*, *umbre străvezie*, *pânze argintie*, *păreți cu colb*, *boltă de-azur*, *candelă de aur*, *pădure de argint*[3] etc.; precum şi o trecere în revistă a cromaticii eminesciene: alb (*norii cei albi*); verde (*dumbrava cea verde*); albastru (*fluturi albaştri*); argintiu, argintos, de argint (*norii cei albi de argint*); galben, gălbui, îngălbenit (*galbena ei față);* marmură (*marmoreele ei brațe*); negru (*talazurile negre*); sur (*piatră sură*); vînăt, învinețit, vioriu (*buză învinețită*)[4].

G.I. Tohăneanu, în *Studii de stilistică eminesciană*, identifică următorii termeni cromatici: *argenteu*, *flamă*, *coraliu*, *pal/palid*, *alb*, *verde*, *dalb*, *negru*, *galben*, *vânăt*, *auriu*, *auros*, majoritatea ca epitete cromatice sau ca posibile metafore.

Un alt eminescolog important, Rosa del Conte, are un studiu de zece pagini referitor la cromatismul eminescian, *Ut pictura poesis: sensibilitatea cromatică a lui Mihai Eminescu*, pe care îl găsim în volumul *Eminescu sau despre absolut*. În acest studiu, autoarea consideră termenul *lumină* ca fiind element cromatic, primordial, „dătător de viață”[5] şi afirmă că, prin termenii cromatici, Eminescu exprimă concepte de valoare, care contribuie la crearea unui cromatism simbolic[6]. Rosa del Conde are în vedere şi epitetele cromatice, considerând că acestea au un rol important în sensibilitatea picturală eminesciană şi că prin intermediul lor Eminescu ne introduce în lumea picturii.[7]

În identificarea lexicului cromatic, vom avea în vedere *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, sub redacția lui Tudor Vianu, *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume* (vol. I-II) şi *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume* (vol. I-IV), coordonat de Dumitru Irimia, lucrări care constituie punctul de plecare al cercetării noastre.

---

[3] Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, ediție îngrijită cu studiu introductiv şi note de Sorin Alexandrescu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1968, p. 147-148.
[4] *Ibidem*, p. 177-178.
[5] Rosa del Conte, *op. cit.*, p. 261-262.
[6] *Ibidem*, p. 263.
[7] *Ibidem*, p. 264.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

Aceste dicționare constituie principalul nostru instrument de lucru, nu doar pentru că ne facilitează cercetarea, ci şi pentru că, folosindu-le, suntem siguri că nu vom omite nicio ocurență sau vreun lexem cromatic. De asemenea, ne ajută să avem o imagine de ansamblu a frecvențelor cromatice prezente în lirismul eminescian.

1. Dicționarul lui Tudor Vianu

Tudor Vianu a inițiat *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu* în 1957, însă *Dicționarul* a fost editat pentru prima dată în 1968, la patru ani după moartea sa. În elaborarea lucrării a fost ajutat de o echipă de lingvişti format din: Gh. Bulgăr, Şerban Cioculescu, Ion Crețu, Ion Dumitrescu, Luiza Seche, Vladimir Streinu, Flora Şuteu şi Dumitru Marmeliuc.[8] Volumul se deschide cu un *Cuvânt înainte*, semnat de Tudor Vianu, în care ni se mărturiseşte că obiectivul acestei lucrări lexicografice este să conştientizeze publicul de expresivitatea limbajului eminescian şi de faptul că acesta contribuie la perfecționarea limbii române[9]. Urmează apoi *Structura generală şi limitele dicționarului*, de unde aflăm că în elaborarea acestui dicționar s-au avut în vedere poeziile şi proza publicate în timpul vieții, precum şi câteva postume (*Albumul*, *Oricâte stele...*, *Rugăciune*, *Răsai asupra mea...*, *Viața*, *Între păsări*, *După ce atâta vreme*, *Stelele-n cer*, *Dintre sute de catarge* şi *Apari să dai lumină*).[10] Volumul continuă cu *Normele tehnice*, *Lista de abrevieri*, termenii prezenți în poeziile eminesciene prezentați în ordine alfabetică, o *Enciclopedie* în care se prezintă numele proprii, numele de locuri. Dicționarul se încheie cu o *Anexă* formată din *Izvoarele dicționarului* şi cinci tabele. În prelucrarea termenilor s-a folosit ediția lui Perpessicius, volumele de poezii I (1939) şi IV (1952), precum şi *Proza literară*, ediție îngrijită de Eugen Simion şi Flora Şuteu (1964).[11]

[8] Tudor Vianu, *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 7.
[9] *Ibidem*, p. 3.
[10] *Ibidem*, p. 5.
[11] *Ibidem*, p. 633.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

Este prima lucrare cu caracter lexicografic care vizează limba folosită de un autor român, aşadar şi primul dicționar al limbajului eminescian. În comparație cu *Dicționarul* lui Dumitru Irimia, putem spune că este de dimensiuni reduse, având doar 647 de pagini, spre deosebire ce cele aproape 3000 ale lui Irimia. De asemenea, observăm că nu se face o distincție între poezie antumă şi postumă sau între poezie şi proză, distincție prezentă la Irimia. În *Dicționarul* lui Vianu observăm că este dată definiția din DEX a cuvintelor, în timp ce la Irimia lipseşte, acest fapt marcând o altă diferență între cele două dicționare. Dacă ne raportăm la numărul de pagini, vom tinde să credem că nu cuprinde toate cuvintele folosite de Eminescu în operele sale, însă dacă analizăm situația termenilor, vom observa că nu există mari diferențe.

În identificarea lexicului cromatic ne-am oprit atât asupra termenilor cromatici propriu-zişi (*alb*, *albastru*, *galben* etc.) cât şi asupra termenilor simbol care fac trimitere la o culoare (*ceară*, *cenuşă*, *flacără*, *pădure* etc.).

În continuare, vom prezenta lexicul cromatic identificat în *Dicționarul* lui Tudor Vianu.

Culoarea *alb* este prezentă în lirica eminesciană atât prin numire directă, *alb*, de asemenea întâlnim şi derivatele acesteia *albí*, *albicios*, *-oasă*, *alburiu*, dar este numită şi indirect prin intermediul cuvintelor-simbol: *arhanghel*, *(a) arginti*, *argint*, *argintiu (-ie)*, *argintos (-oasă)*, *crin*, *dalb*, -ă, *înger*, *îngeresc*, *-ească*, *lapte*, *lebădă*, *lună*, *nea*, (a) *ninge*, *nins*, -ă, *ninsoare*, *omăt*, *rai*.

Culoarea *albastru* este numită direct *albastru*, observăm prezența derivatelor acestora *albăstrime*, *albăstriu*, dar şi prezența cuvintelor-simbol *azur*, *cer*, *ceresc*/*-ească*, *fluviu*, *mare*, *nor*, *ocean*, *senin*.

Culoarea *cenuşiu* este numită direct, *cenuşiu (-ie)*, avem ca derivat pe *cenuşă*, şi este numită şi indirect prin cuvinte precum: cărunt, *colb*, *fum*, *fumega*, *fumegând*, *sur*.

Pentru culoarea *galben*, am identificat pe lângă termenul propriu-zis, *galben* şi derivate ale acestuia *galbăn*, *gălbeneală*, *(a) gălbeni*, *(a) gălbini*, *gălbinit*, *gălbiu (-ie)*, *gălbui (-uie)*, *îngălbenit (-ă)*, dar şi cuvinte-simbol *aur*, şi formanții săi lexicali *aurit*, *auriu (-e)*, *auros (auroasă)*, *bălai (-e)*, *blond (-ă)*, şi derivatul său *blondin (-ă)*, *(a)*

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

lumina, cu derivatele sale *luminat (-ă)*, *lumină*, *luminător*, *luminiș*, *luminos (-oasă)*, *(a) străluci* şi derivatele sale *strălucire*, *strălucit (ă)*, *strălucitor (-oare)*.

Culoarea *negru* este numită direct, *negru*, întâlnim şi derivate ale acesteia *(a) înnegri*, *neagră*. Culoarea este numită indirect prin cuvinte precum *brunet*, *(a) întuneca*, *întunecat (-ă)*, *întunecime*, *întunecos (-oasă)*, *întunerec*, *întuneric*, *negură*, *neguros (-oasă)*, *oacheș*, *obscur*, *painjăn*, *umbră*, *(a) umbri*, *umbrire*, *umbrit (-ă)*, *umbros (-oasă)*.

Culoarea *roşu* este numită direct, *roşu*, întâlnim şi derivate ale acesteia *roş*, *roşață*, *roşeață*, *(a) roşi*, *roşu*, observăm şi numirea indirectă a culorii prin cuvinte-simbol precum *purpuriu*, *rubin*, *sânge*, *sângerat (-ă)*, *sângeros (-oasă)*, *trandafiriu (-ie)*, *vișin*, *vișină*.

Pentru culoarea *rozalb* am identificat: *roz*, *rozalb*, *rozalbiu (-ie)*.

Pentru noțiunea de *străveziu*, am identificat cuvântul propriu-zis *străveziu (-e)*.

Pentru culoarea *verde*, am observat pe lângă numirea directă *verde*, prezența derivatelor *(a) înverzi* şi *verzui*, dar şi numirea indirectă *smarald*, *verdeață*.

Culoarea *vioriu* este numită direct *vioriu (-ie)* şi indirect *(a) învineți*, *învinețit (-ă)*, *mură*.

2. Dicționarul lui Dumitru Irimia

După Tudor Vianu, Dumitru Irimia a fost cel care s-a ocupat de studiul limbajului eminescian. Împreună cu colectivul său a elaborat de-a lungul anilor mai multe volume despre limbajul eminescian, făcând o diferență clară între poezii antume şi postume, între proză antumă şi postumă, spre deosebire de Vianu.

Referitor la lexicul din poezii, ne vom raporta la cele două dicționare elaborate: *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume* (vol. I-II) şi *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume* (vol. I-IV).

Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume a apărut în 2002, la Iaşi (Colecția Ipotești), în două volume, împreună însemnând peste 1000 de pagini, şi, după cum

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

reiese din titlu, se are în vedere lexicul poeziilor antume. *Dicționarul* a fost realizat printr-un parteneriat între Facultatea de Litere a Universității „Al.I. Cuza" din Iaşi în colaborare cu Centrul de Analiză a Textului al Universității Babeş-Bolyai din Cluj şi editat cu ajutorul Memorialul Ipoteşti – Centru Național de Studii „Mihai Eminescu". După cum însuşi autorul afirmă, în *Argument*, *Dicționarul* a fost gândit diferit față de cel al lui Vianu. Acela nu constituie un model pentru Irimia. Sursa de inspirație au constituit-o modelele din cultura italiană, *Concordanza de tutte le poesie di Eugenio Montale*, *Concordanza dei "Canti" di Giacomo Leopardi* realizate sub coordonarea lui G. Savoca[12]. Dicționarul are următoarea structură: *Argument* semnat de Dumitru Irimia în care ne menționează cum a luat naştere acest proiect, care sunt modele din care s-a inspirat în realizarea acestui dicționar, prezintă colectivul care l-a ajutat la elaborarea *Dicționarului* (Mihaela Cernăuți-Gorodețchi, Minodora Donisă-Besson, Mioara Săcrieru, Sanda Cherata, Teodor Vuşcan, Emma Tămâianu), urmează apoi o *Introducere*, în care sunt precizate explicațiile necesare interpretării *Dicționarului*, apoi prezentarea termenilor în ordine alfabetică. *Dicționarul* se încheie cu o *Addenda*, care conține *Lemele în ordine alfabetică*, *Lemele în ordinea descrescătoare a rangurilor* şi *Ordinea lemelor în ordinea claselor lexico-gramaticale*. În elaborarea *Dicționarului* s-a folosit volumul I al poeziei antume al ediției Perpessicius (1939), s-a ținut cont şi de variantele poeziilor *O călătorie în zori*, *Din străinătate*, *La Heliade* (*Os magna sonatorum, La moartea lui Heliade*), de cele patru variante ale poeziei *Mai am un singur dor*, precum şi de poezia *Asta vreu, dragul meu*, prezentă în volumul al XV-lea al ediției Perpessicius, coordonat de Petru Creția şi apărut în 1993, însumând astfel 93 de poezii.[13]

Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume (vol. I-IV) a apărut la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, în anul 2006, tot sub coordonarea lui

[12] Dumitru Irimia, *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume*, vol. I, Iaşi, Colecția Ipoteşti, 2002, p. 5-6.
[13] *Ibidem*, p. 8.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

Dumitru Irimia. Dicționarul este compus din patru volume, împreună însumând peste 2500 de pagini. Şi de această dată, colectivul de la Iaşi format din Dumitru Irimia, Adina Hulubaş, Oana Panaite şi Mihaela Brut a fost ajutat de Centrul de Analiză a Textului de la Universitatea „Babeş-Boyali" din Cluj, compus din Sanda Cherata, Theodor Vuşcan şi Emma Tămâianu[14]. După cum însuşi Dumitru Irimia mărturiseşte în *Argument*, alături de lucrările poeților italieni (G. Leopardi, E. Montale, G. Pascoli, D'Annunzio, Ungaretti etc.), englezi (Blake, Byron, Yeats), spanioli (Federico García Lorca), americani (Emily Dickinson) se alătură şi *Concordanțele poeziilor eminesciene*.[15] În ceea ce priveşte structura, *Concordanțele poeziilor postume* păstrează forma *Concordanțelor poeziilor antume*. *Argument* semnat de Dumitru Irimia, urmat de o *Introducere*, în care sunt precizate explicațiile necesare interpretării *Dicționarului*, *Dicționarul* se încheie cu o *Addenda*, care conține *Lemele în ordine alfabetică*, *Lemele în ordinea descrescătoare a rangurilor* şi *Ordinea lemelor în ordinea claselor lexico-gramaticale*. În elaborarea *Dicționarului* s-au folosit următoarele volume: volumul IV al poeziei postume al ediției Perpessicius (1952), volumele I-III de *Poezii*, ediție îngrijită de D. Murăşanu, apărută la editura Minerva în anii:1970-1972, poezia *Odă pentru Napoleaon* a fost considerată text diferit de *Odă (în metru antic)*, şi nu o variantă aşa cum considera Perpessicius[16].

a. Dinamica termenilor cromatici în antume

În continuare, vom prezenta lexicul cromatic identificat în *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume* (vol. I-II) coordonat de Dumitru Irimia:

Culoarea *alb* este numită direct, *alb*, întâlnim şi derivate ale acesteia *(a) albi*, *albicios*, *alburiu*, observăm că este numită şi indirect: *(a) arginti*, *argintiu*, *argintos*, *dalb*, *înger*, *înspumat*, *lapte*,

[14] Dumitru Irimia, *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume* vol. I, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2006, p. 5.
[15] *Ibidem*, p. 6.
[16] *Ibidem*, p. 7.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

lebădă, *lună*, *nea*, *nins*, *ninsoare*, *omăt*, *spumă*, *(a) spumega*, *var*, *zăpadă*.

Pentru culoarea *albastru* am identificat termenul propiu-zis *albastru*, şi am observat numirea indirectă cu ajutorul termenilor *azur*, *cer*, *lac*, *mare*, *nor*, *ocean*, *senin*.

Culoarea *cenuşiu* este numită direct *cenuşiu*. De asemenea am identificat şi câțiva termeni care fac trimitere la *cenuşiu*: *cărunt*, *cenuşă*, *colb*, *fum*, *fumega*, *sur*.

Culoarea *galben* este numită direct *galben*, am întâlnit şi prezența derivatelor *galben-clar*, *gălbeneală*, *gălbiu*, *gălbui*, *îngălbenit*, de asemenea este numit şi indirect prin intermediul cuvintelor *auriu* şi formanții săi lexicali *(a) auri*, *aurit*, *aur*, *auros*, *bălai*, *blond*, şi derivatul acestuia *blondin*, *lumină* şi derivații ei *(a) lumina*, *luminat*, *luminător*, *luminiş*, *luminos* şi *strălucitor* şi derivatele sale *strălucire*, *strălucit*, *strălucitor*.

Culoarea *negru* este numită direct, *negru*, observăm prezența derivatului *(a) înnegri*, şi numirea indirectă prin intermediul cuvintelor *(a) întuneca*, *întunecare*, *întunecat*, *întunecime*, *întunecos*, *întunerec*, *întuneric*, *negură*, *obscur*, *umbră*, *(a) umbri*, *umbrire*.

Culoarea *roşu* este numită direct *roşu*, întâlnim prezența derivatelor *roş*, *roşeață*, *(a) roşi*, *roşit*; observăm şi numirea indirectă prin intermediul cuvintelor *coral*, *rubin*, *sânge*, *sângerat*, *sângeros*, *trandafiriu*.

Pentru culoarea *rozalb* am identificat: *rozalb*, *rozalbiu*.

Pentru noțiunea de *străveziu* am identificat doar termenul propriu-zis *străveziu*.

Culoarea *verde* este numită direct, *verde*, observăm prezența derivatelor *verdeață* şi *verzui*, precum şi numirea indirectă cu ajutorul cuvântului *smarald*.

Culoarea *vioriu* este numită atât direct *vioriu*, cât şi indirect *(a) învineți*, *învinețire*, *învinețit*, *mure*, *vioriu*.

b. Dinamica termenilor cromatici în postume

În continuare vom prezenta lexicul cromatic identificat în *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume* (vol. I-IV) coordonat de Dumitru Irimia:

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

Culoarea *alb* este numită direct, *alb*, întâlnim şi derivate ale acesteia *alb, albeață, (a) albi, albit, alburiu*, dar observăm şi numirea indirectă prin intermediul cuvintelor-simbol *arhanghel, (a) arginti, argint, arginteu, argintiu, argintos, dalb, înger, îngeraş, înspumat, lapte, lebădă, lună, nea, ninge, nins, ninsoare, omăt, spumă, (a) spumega, var, zăpadă*.

La culoarea *albastru* am identificat numirea directă: *albastru*, şi numirea indirectă cu ajutorul cuvintelor *azur, cer, lac, mare, ocean, safir, senin*.

Culoarea *cenuşiu* este numită direct *cenuşiu.* De asemenea am identificat şi câțiva termeni care fac trimitere la *cenuşiu*: *cărunt, cenuşă, colb, fum, fumega, sur.*

Culoarea *galben* este numită direct *galben*, am întâlnit şi prezența derivatelor *galbăn, galben, gălbui, (a) îngălbeni, îngălbenit,* de asemenea este numit şi indirect prin intermediul cuvintelor *auriu* şi formanții săi lexicali *(a) auri, aurit, auros, bălai, blond, lumină* şi derivatele sale *(a) lumina, luminat, luminos* şi *strălucitor* alături de derivații săi *(a) străluci, strălucind, strălucire, strălucit.*

Culoarea *negru* este numită direct, *negru*, observăm prezența derivatelor *(a) înnegri, (a) negri, negrit* şi *înnegrit*, precum şi numirea indirectă prin intermediul cuvintelor *(a) întuneca, întunecare, întunecat, întunecime, întunecos, întunerec, întuneric, negură*, neguros, *obscur, umbră, (a) umbri, umbrire, umbros*.

Culoarea *roşu* este numită direct *roşu*, întâlnim prezența derivatelor *roş, roşeață, (a) roşi, roşit*; observăm şi numirea indirectă prin intermediul cuvintelor *portocală, rubin, sânge, sângerat, sângeros, trandafiriu, zmeură*.

Pentru culoarea *rozalb* am identificat: *roz, rozalb*.

Pentru noțiunea de *străveziu* am identificat doar termenul propriu-zis *străveziu*.

Culoarea *verde* este numită direct, *verde*, observăm prezența derivatelor *verdeață* şi *verzui*, precum şi numirea indirectă cu ajutorul cuvântului *smarald*.

Culoarea *vioriu* este numită atât direct *vioriu*, cât şi indirect *(a) învineți, mure, violă*.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

CONCLUZII

În opera eminesciană regăsim un lexic cromatic variat. În ceea ce priveşte culorile folosite, întâlnim atât culori primare (*roşu*, *galben* şi *albastru*), cât şi secundare (*galben*, *verde* şi *vioriu*). Observăm că Eminescu nu se limitează la numirea directă a culorii, preferând să alterneze culoarea propriu-zisă cu derivatele acesteia şi cu numirea sa indirectă prin intermediul unui element al naturii sau a unui obiect, oferindu-i textului o încărcătură de expresie şi creativitate şi potențând în acest fel o idee poetică.

Spre deosebire de *Dicționarul* elaborat de Vianu, *Dicționarele* realizate sub coordonarea lui Irimia fac o delimitare între poezie şi proză, între poezia antumă şi poezia postumă. O altă diferență ar fi că Vianu se limitează strict la explicația cuvântului, nu oferă un exemplu din opera eminesciană, iar Irimia culege toate ocurențele cuvântului din lirica eminesciană sub formă de versuri, precizând şi textul căreia aparțin. Dicționarele lui Irimia sunt de mare ajutor cercetătorilor, deoarece înglobează totalitatea ocurențelor termenilor folosiți de Eminescu, oferind totodată şi sursa.

În ceea ce priveşte ponderea cromatismelor în lirica eminesciană, *albul* este cea mai întâlnită culoare, fiind urmată de *negru*, *galben* şi *albastru*. *Roşu*, *verde*, *străveziu* sunt folosite într-o pondere mai mică față de *alb*, *negru*, *galben* şi *albastru*, iar *roză* şi *vioriu* sunt cromatisme ocazionale.

În ceea ce priveşte lexicul cromatic identificat în cele trei dicționare, nu observăm mari diferențe, majoritatea termenilor îi găsim atât în postume cât şi în antume.

Bibliografie

BULGĂR, Gh., *Literatura şi limbajul*, Bucureşti, Ed. Vestala, 2002.
Del CONTE, Rosa, *Eminescu sau despre absolut*, Bucureşti, Humanitas, 2016.
IRIMIA, Dumitru, *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume*, vol. I, Iaşi, Colecția Ipotești, 2002.
IRIMIA, Dumitru, *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume*, vol. II, Iaşi, Colecția Ipoteşti, 2002.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)

IRIMIA, Dumitru, *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor postume* vol. I, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2006.
IRIMIA, Dumitru, *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor postume* vol. II, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2006.
IRIMIA, Dumitru, *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor postume* vol. III, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2006.
IRIMIA, Dumitru, *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţele poeziilor postume* vol. IV, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2006.
OANCEA, Ileana, *Semiostilistica (unele repere)*, Timişoara, Ed. Excelsior, 1998.
VIANU, Tudor, *Dicţionarul limbii poetice lui Eminescu*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.
VIANU, Tudor, *Studii de stilistică*, ediţie îngrijită cu studiu introductiv şi note de Sorin Alexandrescu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1968.

DYNAMICS OF THE EMINESCIAN CHROMATIC LEXICON WITH REFERENCES TO DICTIONARIES
(Abstract)

Keywords: *chromatic, dictionaries, Mihai Eminescu, Dumitru Irimia, Tudor Vianu*

The objective of this article is to analyse the dictionaries dedicated to the study of the eminescian language, the *“The Dictionary of Eminescu’s Poetic Language”* elaborated by Tudor Vianu and *“The Dictionaries of the Eminescian Poetic Language”*. *“The Concordances of the Anthumous and Posthumous poems”*, coordinated by Dumitru Irimia, and then to identify the chromatic terms in these dictionaries. We aim to highlight the variety of the eminescian chromatic language, to observe whether the direct naming of a colour alternates with its derivatives and the indirect naming through a symbol.

BDD-A32112 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:26 UTC)